

Główne założenia projektu
inicjatywy obywatelskiej „Stop aborcji”

RÓWNA OCHRONA PRAWNA DLA KAŻDEGO DZIECKA

ZARÓWNO PRZED, JAK I PO URODZENIU

K. JUSIŃSKA, J. KWAŚNIEWSKI, K. PAWŁOWSKA,
O. SZCZYPIŃSKI, K. WALINOWICZ, T. ZYCH

Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris angażuje się w obronę osób i środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem ze względu na przywiązanie do tradycyjnego ładu społecznego oraz świata wartości, z którego się on wywodzi. Czynimy to zwłaszcza w zakresie:

- prawnej ochrony niewinnego życia ludzkiego na wszystkich etapach jego rozwoju,
- ochrony małżeństwa, jako związku kobiety i mężczyzny, rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa oraz ich prawnej afirmacji,
- prawnej ochrony dzieci przed demoralizacją i deprawacją, w tym ochrony praw rodziców w zakresie wychowania dzieci,
- poszanowania w przestrzeni publicznej duchowego dziedzictwa Narodu, w którym zakorzeniona jest kultura polska.

Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris
ul. Górnośląska 20 m. 6, 00-484 Warszawa
Nr konta 32 1160 2202 0000 0002 4778 1296

Równa ochrona prawna dla każdego dziecka, zarówno przed, jak i po urodzeniu

Ponad **450 tysięcy podpisów¹** pod projektem obywatelskim „**Stop Aborcji**” oraz **poparcie blisko 3/5 Polaków dla postulatu całkowitego zakazu aborcji²** zobowiązuje nas do zapewnienia wszystkim ludziom pełnej prawnej ochrony życia od momentu poczęcia, bez względu na stopień ich rozwoju oraz stan zdrowia.

W naszym kraju udało się zbudować kulturę ochrony życia. Wpłynęły na to lata pracy edukacyjnej, rozwój świadomości rodziców i wiedzy medycznej, współdziałanie organizacji obywatelskich opowiadających się za pełną prawną ochroną życia oraz nauczanie Kościoła. Dzisiaj domaga się ona dopełnienia we właściwych przepisach prawa.

W 1993 roku Sejm i Senat RP ograniczyły proceder aborcyjnego zabijania dzieci wbrew ówczesnym sondażom opinii publicznej. Już kilka lat później prawna ochrona dziecka poczętego znalazła powszechną akceptację społeczną. Dziś obrona życia dzieci w prenatalnym okresie ich rozwoju cieszy się powszechnym poparciem, którego wyrazem jest postulat usunięcia z porządku prawnego przepisów pozbawiających dzieci prawnej ochrony życia.

Projekt obywatelski postuluje zwrot ku sposobowi myślenia o godności człowieka jako wartości przyrodzonej, nienaruszalnej i niezbywalnej, zgodnie z treścią art. 30 Konstytucji RP. Przywrócenie w prenatalnym okresie rozwoju prawnej ochrony życia dzieciom niepełnosprawnym, chorym lub poczętym wskutek czynu zabronionego, jest konieczne, żeby zapewnić spójność ustawodawstwa zwykłego z potwierdzonym konstytucyjnie, przyrodzonym charakterem godności człowieka i nadrzędnością życia ludzkiego w hierarchii wartości chronionych przez prawo. Utrzymanie aborcyjnych przepisów prawa prowadzić będzie do dalszego pogłębienia dyskryminacji dzieci pozbawianych prawnej ochrony życia, wbrew wyrażonej w art. 32 Konstytucji RP zasadzie równości wobec prawa.

¹ W ustawowym terminie złożono 458 103 podpisy poparcia dla projektu Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej „Stop Aborcji”. W ciągu kolejnych dni do siedziby komitetu wpłynęło kolejne ponad 13 tys. kart z podpisami, doręczone przez pocztę już po ustawowym terminie.

² Instytut Badań Rynkowych IBRIS zadał pytanie o poparcie dla całkowitego zakazu aborcji z zachowaniem możliwości ratowania życia matki. 58,4% Polaków odpowiedziało twierdząco, sprzeciw wyraziło jedynie 30% respondentów. Sondaż został przeprowadzony na reprezentatywnej próbie 1100 Polaków w dniach 13–16 maja, ponad miesiąc po rozpoczęciu zbiórki podpisów pod projektem „Stop aborcji” i w trakcie szerokiej dyskusji dotyczącej jej treści

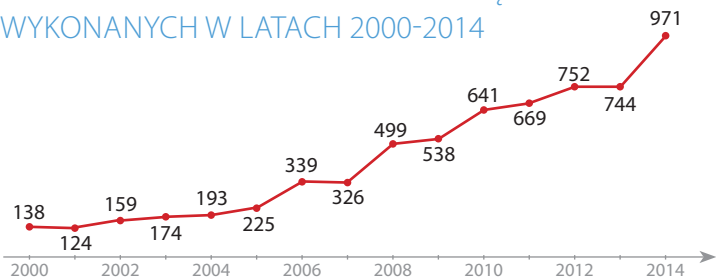
Nie można zwlekać z zapewnieniem pełnej ochrony prawnej ludzkiego życia

Zmiana prawa jest pilnie potrzebna. Zaniechanie doprowadzi do stopniowej degeneracji prawa i rozszerzenia aborcyjnej kultury. Chociaż przepisy się formalnie się nie zmieniają, każdego roku na podstawie tych samych przesłanek zabija się coraz więcej dzieci. Wynika to z coraz szerszej interpretacji obowiązujących wyjątków od ogólnej zasady ochrony życia, w tym szczególnie wyjątku dotyczącego dzieci chorych i niepełnosprawnych. Liczba aborcji dokonywanych w Polsce nieustannie rośnie: według danych Ministerstwa Zdrowia siedmiokrotnie w ciągu 14 lat z 139 (2000 r.) do 971 (2014 r.), a dane NFZ z 2014 r. wskazują nawet na liczbę 1913 refundowanych aborcji³.

Taka sama tendencja występowała w Hiszpanii, gdzie obowiązywały podobne do polskich przepisy. Rozszerzenie trzech wyjątków aborcyjnych spowodowało wzrost liczby aborcji z 411 w roku 1986 do ponad 115 tysięcy w roku 2008. Wprowadzenie aborcji na życzenie przez rząd José Zapatero nie zmieniło już ogromnej skali, w jakiej pozbawiano życia dzieci w prenatalnym okresie rozwoju.

Obywatelski projekt ustawy „Stop Aborcji” może zatrzymać to zjawisko i pomóc w ocaleniu tysięcy ludzkich istnień.

LICZBA ZABIEGÓW PRZERYWANIA CIĄŻY WYKONANYCH W LATACH 2000-2014

Źródło: Centrum Systemów Informatycznych Ochrony Zdrowia.

³ Dane Ministerstwa Zdrowia oraz Narodowego Funduszu Zdrowia uzyskane na podstawie wniosku o dostęp do informacji publicznej oraz zamieszczane w corocznym sprawozdaniu Rady Ministrów z wykonywania oraz o skutkach stosowania ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Zgodnie z danymi NFZ liczba aborcji w 2015r. była jeszcze wyższa i wyniosła 1998.

Co przewiduje obywatelski projekt „Stop aborcji”?

Po pierwsze, aby przywrócić pełną ochronę życia dzieci poczętych, projekt zakłada wykreślenie wszystkich obowiązujących w polskim prawie przesłanek aborcyjnych. Proponowana zmiana zakończy tendencję poszerzania wyjątków aborcyjnych i położy kres prawnej koncepcji „prawa do aborcji”. Należy przy tym podkreślić, że po przyjęciu projektu w żaden sposób nie zmieni się możliwość ratowania życia kobiety ciężarnej w przypadku zagrożenia. Projekt zakłada, że dopuszczalne będzie prowadzenie wszelkich działań medycznych ratujących życie matki, nawet jeżeli mogą doprowadzić do śmierci dziecka.

Po drugie, projekt Obywatelski **nakłada na organy państwa obowiązek zapewnienia pomocy materialnej i opieki dla rodzin wychowujących dzieci dotknięte ciężkim upośledzeniem lub chorobą oraz w sytuacji uzasadnionego podejrzenia, że poczęcie nastąpiło wskutek czynu zabronionego.**

Po trzecie, projekt potwierdza, że dziecku poczętemu, które jest adresatem opieki medycznej już w prenatalnym okresie swego życia, przysługują prawa pacjenta, w tym realizowane w jego imieniu przez rodziców prawo do informacji, obejmujące np. dostęp do badań prenatalnych.

Po czwarte, projekt przywraca również prawokarną ochronę życia dziecka poczętego, w miejsce dotychczasowej ochrony „stanu ciąży”. Tym samym każdy zamach na życie dziecka poczętego, podobnie jak każdy zamach na życie człowieka w późniejszym okresie rozwoju, winien pociągać za sobą reakcję państwa. W związku z tym, projekt, podobnie jak ustawodawstwo zdecydowanej większości krajów świata, wprowadza odpowie-

● Konwencja o prawach dziecka z 20 listopada 1989 r.:
*(...) dziecko z uwagi na swą niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, a zwłaszcza właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu. art. 6 ust. 1: (...) **każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.***

● Art. 38 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.:
Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia.

● Wyrok TK z 28 maja 1997 r., sygn. akt K 26/96:
Wartość konstytucyjnie chronionego dobra prawnego jakim jest życie ludzkie, w tym życie rozwijające się w fazie prenatalnej, nie może być różnicowana (...) Od momentu powstania życie ludzkie staje się więc wartością chronioną konstytucyjnie. Dotyczy to także fazy prenatalnej. Prawo do posiadania dziecka może być interpretowane wyłącznie w aspekcie pozytywnym, a nie jako prawo do unicestwienia rozwijającego się płodu ludzkiego.

● Wyrok TK z 7 stycznia 2004 r., sygn. akt K 14/03:
(...) wszelkie możliwe wątpliwości co do ochrony życia ludzkiego powinny być rozstrzygane na rzecz tej ochrony (in dubio pro vita humana).

● Wyrok TK z 30 września 2008 r., sygn. akt K 44/07:
Życie człowieka nie podlega wartościowaniu ze względu na jego wiek, stan zdrowia, przewidywany czas jego trwania, ani ze względu na jakiegokolwiek inne kryteria.

działność karną wszystkich sprawców aborcji. Odpowiedzialność w pełnym zakresie powinny ponosić te osoby, **które pomagały lub nakłaniały do odebrania życia dziecku poczętemu, np. ojciec dziecka skutecznie nakłaniający matkę do aborcji lub dostarczający jej środki poronne.** Projekt obywatelski przewiduje uprzywilejowaną pozycję prawną matki, która w przypadku zawinionego, ale nieumyślnego uśmiercenia dziecka nigdy nie będzie mogła zostać ukarana, a nawet w przypadku działania świadomego i dobrowolnego sąd będzie mógł odstąpić od wymierzenia kary bez żadnych dodatkowych warunków. W ten sposób zapewnienie pełnej prawnej ochrony życia dziecka pogodzone zostaje z postulatem stworzenia pozwalających na odstąpienie od karania kobiety, jeżeli jej czyn był następstwem nacisków ze strony osób trzecich lub innych nadzwyczajnych okoliczności, które sąd uzna za uzasadniające odstąpienie od kary.

Po piąte, projekt obywatelski podejmuje kwestię edukacji seksualnej, ustalając profil przedmiotu wychowania do życia w rodzinie, aby obejmował on wiedzę o zasadach odpowiedzialnego rodzicielstwa oraz wartości rodziny i ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci.

Po szóste, aby usunąć wszelkie wątpliwości interpretacyjne, projekt zgodnie z wiedzą medyczną definiuje pojęcie dziecka poczętego jako człowieka w prenatalnym okresie rozwoju, od chwili połączenia się żeńskiej i męskiej komórki rozrodczej.

Pora, by Polska dorównała międzynarodowym standardom

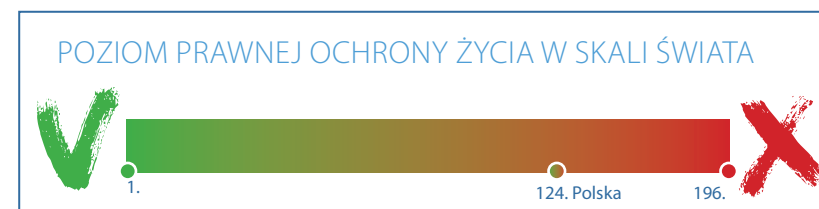
Szereg wiążących Polskę międzynarodowych dokumentów zobowiązuje nasz kraj do zapewnienia każdemu dziecku ochrony życia od momentu poczęcia. Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. stanowi wyraźnie, że „dziecko, ze względu na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu”⁴. Stanowisko takie zostało również wyrażone także w Deklaracji Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych z 20 listopada 1959 r.⁵, w której jednocześnie podkreśla się, że „dziecko korzysta ze szczególnej ochrony, a ustawodawstwo i inne

⁴ Art. 6 w zw. z preambułą Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

⁵ Zasada 4 Deklaracji Praw Dziecka uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1959 roku.

środki stworzą mu wszelkie możliwości i ułatwienia dla zdrowego i normalnego rozwoju fizycznego, umysłowego, moralnego, duchowego i społecznego, w warunkach wolności i godności”.

Potrzebę ochrony godności człowieka w prenatalnym etapie jego rozwoju dostrzegł w ostatnich latach również Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, który potwierdził w wyroku *Brüstle vs. Greenpeace*⁶, że prawna ochrona wynikająca z godności człowieka zaczyna się w momencie poczęcia, w embrionalnej fazie życia, ponieważ „zapłodnienie rozpoczyna proces rozwoju człowieka”. Stanowisko to zostało potwierdzone trzy lata później w orzeczeniu w sprawie *International Stem Cell Corporation vs. Comptroller General of Patents, Designs and Trade Marks*⁷. Także pkt. 8.25 Programu Działania Konferencji na rzecz Ludności i Rozwoju podkreśla, że aborcja w żadnym wypadku nie może zostać uznana za element planowania rodziny, a państwa zobowiązane są do jej przeciwdziałania⁸.

123 państw spośród 196 istniejących w wyższym stopniu niż Polska chronią życie, tym samym w wyższym stopniu wypełniając międzynarodowe zobowiązania dotyczące prawnej ochrony życia⁹. Projekt „Stop aborcji” wprowadzając pełną i równą ochronę życia dziecka poczętego zarówno przed, jak i po urodzeniu, pozwoli nie tylko na prawidłową realizację międzynarodowych zobowiązań, ale też pozwoli Polsce znaleźć się w licznym gronie państw, które chronią ludzkie życie.

⁶ Wyrok Trybunału (Wielka Izba) z dnia 18 października 2011 r. w sprawie *Brüstle vs. Greenpeace* (C-34/10).

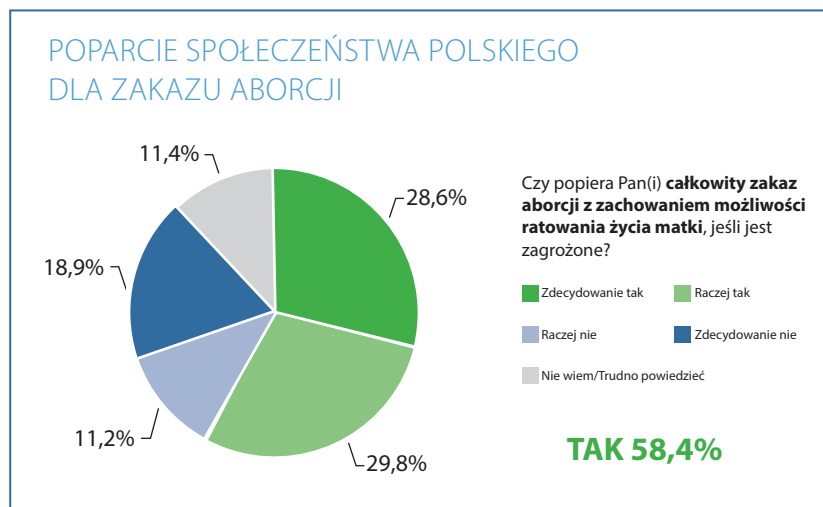
⁷ Wyrok Trybunału (Wielka Izba) z dnia 18 grudnia 2014 r. w sprawie *International Stem Cell Corporation vs. Comptroller General of Patents, Designs and Trade Marks* (C-364/13).

⁸ International Conference on Population and Development Cairo, 5–13 September 1994 – 20th Anniversary Edition, <http://www.unfpa.org/publications/international-conference-population-and-development-programme-action#sthash.DrDJT1pf.dpuf>, dostęp 1 maja 2016 r.

⁹ T. Zych, J. Kwaśniewski (red.), *Pełna ochrona prawna dziecka poczętego – aspekt prawnokarny*, http://www.ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/pelna_ochrona_prawna.pdf, dostęp 21.06.2016 r.. 123 kraje przewidują przynajmniej o jeden wyjątek aborcyjny mniej niż Polska.

Zdecydowana większość Polaków popiera całkowity zakaz aborcji z zachowaniem możliwości ratowania życia matki

W ostatnich miesiącach przeprowadzono wiele sondaży dotyczących prawnej ochrony życia, ale zdecydowana większość z nich nie dotyczyła obywatelskiego projektu „Stop aborcji” albo mylnie określała jego treść. O propozycję zawartą w projekcie zapytano precyzyjnie w majowym badaniu IBRIS, w którym respondenci musieli odpowiedzieć na pytanie o poparcie całkowitego zakazu aborcji z zachowaniem możliwości ratowania życia matki¹⁰. Na tak postawione pytanie 58,4% Polaków odpowiada twierdząco, a sprzeciwia się mu 30%. Twierdząco odpowiada 57,9% kobiet i 59,5% mężczyzn. Najwyższe poparcie odnotowywane jest wśród najmłodszych respondentów – 79,2% spośród osób w wieku 18–24 lata.

Źródło: Sondaż IBRIS, maj 2016.

¹⁰ Sondaż został przeprowadzony przez Instytut Badań Rynkowych IBRIS na reprezentatywnej próbie 1100 Polaków w dniach 13–16 maja, ponad miesiąc po rozpoczęciu zbiórki podpisów pod projektem „Stop aborcji” i w trakcie szerokiej dyskusji dotyczącej jej treści.

Większość Polaków sprzeciwia się także automatycznej bezkarności kobiet za przeprowadzenie aborcji. Zdaniem 50,7% badanych, kobiety powinny ponosić odpowiedzialność karną za „celowe i świadome dokonanie aborcji lub poddanie się jej”. Za wyłączeniem z góry karalności kobiet w tych sytuacjach opowiedziało się 41,3% badanych. Spośród respondentów, którzy popierają możliwość ukarania kobiet za celowe i świadome dokonanie aborcji, większość (33,7%) popiera rozwiązanie zawarte w projekcie „Stop aborcji”, które pozwala sądowni na odstąpienie od kary. 17% opowiada się natomiast za karalnością matek za świadomie i celowo przeprowadzoną aborcję bez przyznania sądowni takiej możliwości. Karalność kobiet w przypadku celowego i świadomego dokonania przez nie aborcji popiera łącznie 47,1% kobiet, podczas gdy sprzeciw wyraża 42,3% respondentek.

Wyniki dotyczące karalności współgrają z rezultatami sondażu przeprowadzonego przez ośrodek Ariadna dla „Dziennika Gazety Prawnej” w dniach 8–12 kwietnia. Wówczas na pytanie o to, kto powinien według respondentów ponosić odpowiedzialność karną za przeprowadzenie nielegalnej aborcji 42,9% respondentów wskazało „matkę decydującą się na aborcję” (respondenci mogli wtedy wybrać więcej niż jedną odpowiedź), a najwięcej osób wskazywało ją w grupach wiekowych 18–24 lata (62%) i 25–34 lata (63,9%)¹¹.

WAŻNE

57,9% kobiet i 59,5% mężczyzn popiera całkowity zakaz aborcji z możliwością ratowania życia matki.

W grupie osób w wieku 18–24 lata odsetek ten wynosi 79,2%.

¹¹ *Kobiety chcą karać ojców za dokonanie aborcji*, <http://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/518582,kobiety-chca-karac-ojcow-za-dokonanie-aborcji.html>, dostęp: 15 lipca 2016.

Obywatelski projekt ustawy o pełnej ochronie ludzkiego życia

PYTANIA I ODPOWIEDZI

1. Z jakiego powodu projekt wykreśla z ustawy przesłankę „zagrożenia życia kobiety”, skoro nadal będzie można ratować życie matki, nawet poświęcając życie dziecka?

Zmiana dotychczas obowiązującej konstrukcji prawnej jest niezbędna, żeby zatrzymać proces poszerzania interpretacji obowiązujących przepisów, której wynikiem jest radykalny wzrost liczby przeprowadzanych w naszym kraju aborcji. Zmiana jest także konieczna, aby Polska mogła ograniczyć naciski międzynarodowe na rzecz obniżenia poziomu prawnej ochrony dzieci poczętych, które często opierają się na twierdzeniu,

że w Polsce funkcjonuje obecnie „prawo do aborcji”. Obecne brzmienie przepisów prowadzi bowiem do prób konstruowania „prawa do aborcji”, z którego miałyby wynikać odpowiedzialność odszkodowawcza i zawodowa lekarza za niedostateczne przedstawienie matce możliwości dokonania aborcji chorego dziecka¹². W konsekwencji, wielu rodziców spotyka się z presją lekarzy nakłaniających ich do aborcji, gdy dziecko może być chore lub obciążone wadami genetycznymi.

Projekt Inicjatywy Obywatelskiej Stop Aborcji¹³ **pozwala na ratowanie życia matki kosztem życia jej nienarodzonego dziecka**. Zmienia on brzmienie art. 152 Kodeksu karnego (dalej: k.k.)¹⁴, wprowa-

WAŻNE

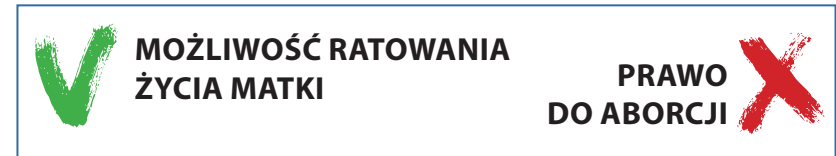
Projekt obywatelski w żadnym przypadku nie tworzy przeszkód dla ratowania życia matki.

¹² W części państw, w których obowiązują podobne do polskich przesłanki dopuszczalności przerywania ciąży, przepisy dotyczące przesłanki ratowania życia matki próbuje się interpretować rozszerzająco także jako obowiązujące w przypadku „zagrożenia samobójstwem”. Przewidziana w projekcie konstrukcja wyłączenia bezprawności działań zmierzających do ratowania życia matki w praktyce wyłącza możliwość rozwijania takiej wykładni.

¹³ Projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, http://www.ordoiuris.pl/pliki/dokumenty/ochrona_zycia_komitet_2016.pdf, dostęp 27 kwietnia 2016 r.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. z 1997 r. nr 88, poz. 553.

dzając przepis, zgodnie z którym nie popełnia przestępstwa lekarz, „jeżeli śmierć dziecka poczętego będzie następstwem działań leczniczych, koniecznych dla uchylenia bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia matki dziecka poczętego”¹⁵. **Przepis gwarantujący możliwość podjęcia działań ratujących życie matki, które mogą skutkować śmiercią dziecka, nawiązuje do dobrze znanej w praktyce lekarskiej konstrukcji stanu wyższej konieczności przewidzianej przez art. 26 § 1 i 2 k.k.**

2. Z jakiego powodu projekt usuwa przesłankę „zagrożenia zdrowia kobiety”? Czy po jego przyjęciu będzie możliwe leczenie kobiety w ciąży?

Obecnie „zagrożenie zdrowia kobiety” może być interpretowane bardzo szeroko, a zasadność prawna i medyczna utrzymywania tego wyjątku jest nie do obrony. Aktualny stan wiedzy medycznej pozwala zminimalizować negatywne konsekwencje zdrowotne płynące z ciąży dla kobiety¹⁶ bez uciekania się do nieproporcjonalnego środka w postaci pozbawienia życia dziecka poczętego. Tymczasem, obowiązujące dziś prawo automatycznie stawia wyżej zdrowie matki od życia jej dziecka¹⁷, przyczyniając się do zaniechania ratowania życia dziecka, gdy byłoby to możliwe.

Z tych przyczyn **projekt obywatelski (zmieniany art. 157a § 3 k.k.) zezwala na podejmowanie działań leczniczych mających na celu ratowanie zdrowia kobiety, nawet jeżeli mogą jednocześnie doprowadzić do uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia dziecka poczętego**. Działania takie mogą być zróżnicowane i obejmują m.in. podejmowane już dzisiaj cięcia cesarskie w porodach przedwczesnych, do których wskazaniem jest stan zdrowia matki (jako główne wyróżnia się

¹⁵ Art. 2 pkt. 1 projektu.

¹⁶ D. Sloan, P. Hartz. *Choice: A Doctor's Experience with the Abortion Dilemma*, New York: International Publishers 2002, s. 45-46.

¹⁷ M. Dziewanowska, *Prawa pacjenta. Prawno-zdrowotny poradnik dla kobiet*, Federacja na Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, Warszawa 2009, s. 46-47.

wskazania okulistyczne, kardiologiczne, pulmonologiczne, ortopedyczne, neurologiczne)¹⁸.

Nie ulega też wątpliwości, że życie przedstawia obiektywnie wyższą wartość od zdrowia, a poświęcenie życia w celu ratowania zdrowia stanowi naruszenie zasady proporcjonalności. Wartość poszczególnych dóbr prawnych należy oceniać zgodnie z aksjologią Konstytucji RP¹⁹. Wpisana w system polskiego prawa zasada stanu wyższej konieczności stanowi, że nie jest przestępstwem działanie polegające na poświęceniu jednego dobra prawnie chronionego dla ratowania innego takiego dobra, pod warunkiem, że ratowane dobro przedstawia oczywiście wyższą²⁰ lub równą²¹ wartość do dobra poświęcanego (proporcjonalność dóbr chronionych)²².

WAŻNE

Aborcyjny wyjątek „ochrony zdrowia kobiety” jest nieprecyzyjny i może być bardzo szeroko interpretowany.

Obecny stan wiedzy medycznej pozwala zminimalizować związane z ciążą ryzyko zdrowotne bez uciekania się do aborcji.

Niezależnie od oczywistej nieproporcjonalności dóbr, w wielu przypadkach dokonanie aborcji u chorej kobiety może pogorszyć stan jej zdrowia²³. Jak wskazują wyniki duńskiego badania opartego na danych z populacyjnych rejestrów z lat 1980 – 2002, ryzyko zgonu po dokonaniu aborcji przed 12. tygodniem ciąży łączy się z prawie dwukrotnie większym ryzykiem zgonu matki niż urodzenie dziecka. Ryzyko aborcji wykonanej w późniejszej ciąży oka-

¹⁸ R. Poręba, M. Jędrzejko, A. Poręba, U. Sioma-Markowska, *Wskazania do cięcia cesarskiego*, Perinatologia, Neonatologia i Ginekologia, tom 1, zeszyt 1, 11–18, 2008; R. Czajka, A. Torbe, R. Rzepka, S. Kwiatkowski, D. Gutowska-Czajka, Y. Al.-Heib, K. Kowalski, *Analiza wskazań do cięcia cesarskiego w porodzie przedwczesnym*, Kliniczna Perinatologia i Ginekologia, tom 43, zeszyt 4 (2007), s. 53–55.

¹⁹ A. Zoll, w: tenże (red.), *Kodeks karny*, t. 1, 2007, s. 432.

²⁰ Art. 26 § 1 k.k. – stan wyższej konieczności wyłączający bezprawność popełnianego czynu.

²¹ Art. 26 § 2 k.k. – stan wyższej konieczności wyłączający winę.

²² P. Daniluk, w: Stefański (red.), *Kodeks Karny, komentarz do art. 26*, dostęp: LEX. Zob. też: J. Giezek (red.), N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*. (Komentarz do art. 26 KK, dostęp: LEX); A. Zoll, *Komentarz do art. 26 KK [w:] Kodeks karny. Część ogólna. T. 1. Komentarz do art. 1–116*. Red. Andrzej Zoll. Aut.: G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll. Wyd. 2. Kraków 2004, dostęp: LEX.

²³ D.C. Reardon, P.K. Coleman: *Short and Long Term Mortality Rates Associated with First Pregnancy Outcome. Population Register Based Study for Denmark 1980–2002*, Med. Sci. Monit. 2012, 18 (9), s. 71–76.

zało się jeszcze wyższe, natomiast ryzyko po poronieniu samoistnym – mniejsze²⁴.

Ustawodawstwo zezwalające na aborcję wpływa negatywnie na zdrowie kobiet. W skali świata widać wręcz zależność pomiędzy jego wprowadzeniem a wzrostem ryzyka powikłań zdrowotnych i wskaźników śmiertelności matek. W krajach zezwalających na aborcję, takich jak Republika Południowej Afryki, Nepal czy Gujana Francuska, wskaźniki zgonów okołoporodowych są bardzo wysokie i relatywnie wyższe niż w innych państwach regionu. Badania porównawcze pokazują, że kraje, które zapewniają pełną ochronę życia ludzkiego, gwarantują wyższy poziom ochrony zdrowia kobiety niż inne państwa w tych samych regionach świata (np. Chile, Sri Lanka, Mauritius, stany chroniące życie w Meksyku).

Utrzymanie w mocy obowiązującego przepisu stanowi zatem naruszenie zasad konstytucyjnych. Nie spełnia on bowiem wymogów proporcjonalności i subsydiarności, a także budzi wątpliwości w perspektywie wpływu na zdrowie kobiet.

3. Czy lekarz będzie mógł podjąć działania niebezpieczne dla dziecka niezwłocznie po zdiagnozowaniu zagrożenia dla życia matki?

Jeżeli choroba lub stan ciąży prowadzi do zagrożenia życia matki, lekarz może podjąć działania lecznicze zagrażające dziecku niezwłocznie po postawieniu diagnozy. W szczególności, interwencja lekarska będzie mogła zostać podjęta, jeśli stan chorobowy stanowi bezpośrednie (ale niekoniecznie natychmiastowe) zagrożenie dla życia matki. Wystarczy, jeśli zgodnie z aktualną wiedzą medyczną konsekwencją rozwoju stanu chorobowego będzie narażenie życia kobiety.

Dopuszczalność podejmowania działań leczniczych, ujęta w przepisach nowelizowanego projektem obywatelskim art. 152 k.k., stanowi konkretyzację wspomnianej już kilkakrotnie zasady stanu wyższej konieczności (por. art. 26 §2 k.k.). Należy podkreślić, że **zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego²⁵, wobec lekarza, który ratując życie matki**

²⁴ Tamże.

²⁵ Art. 17 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, dz. u. 1997 nr 89 poz. 555.

poświęcił życie jej dziecka, nie wszczyła się śledztwa, a śledztwo wszczęte należy umorzyć.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego²⁶ oraz nauką prawa, bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia matki obejmuje również taki stan, który z wysokim prawdopodobieństwem przerodzi się w zagrożenie jej życia, nawet jeżeli to zagrożenie miałoby nastąpić po upływie dłuższego czasu.

Niezwłoczne podjęcie przez lekarza czynności leczniczych wobec matki jest nie tylko dopuszczalne w świetle przepisów projektu obywatelskiego, ale stanowi obowiązek lekarza, którego pierwszorzędnym zadaniem jest ratowanie życia matki.

4. Dlaczego projekt usuwa wyjątek od ochrony życia dotyczący poczęcia w wyniku czynu zabronionego?

Obecna konstrukcja przepisów posługuje się terminem „czyn zabroniony”, który nie jest równoznaczny z przestępstwem zgwałcenia (art. 197 k.k.). W jego zakres wchodzi także takie czyny jak obcowanie płciowe z małoletnim (art. 200 k.k.), kazirodztwo (art. 201 k.k.) czy obcowanie płciowe w miejscu publicznym (art. 140 Kodeksu wykroczeń)²⁷.

Dopuszczalność tej przesłanki uchylecia ochrony życia stanowi jaskrawy przykład kapitulacji państwa, które nie tylko nie zapobiegło wystąpieniu czynu zabronionego, ale nie jest w stanie zapewnić należytego wsparcia matce i dziecku, oferując jedynie przyzwolenie i refundację uśmiercenia niewinnego człowieka. Ustawowe odebranie prawa do życia dzieciom poczętym z uwagi na sposób poczęcia stanowi przejaw naruszenia konstytucyjnej zasady równości. W poszczególnych przypadkach jest to także, niedopuszczalny we współczesnym systemie prawnym, powrót do odpowiedzialności karnej za winy cudze. W ten spo-

²⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z 21 stycznia 1937 r., 2 K 1444/36, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1973 r., sygn. akt. III KR 6/73. Por.: P. Daniluk, w: Stefański (red.), *Kodeks Karny, komentarz do art. 26*, dostęp: LEX. Zob. też: J. Giezek (red.), N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*. (Komentarz do art. 26 KK, dostęp: LEX); A. Zoll, *Komentarz do art. 26 KK [w:] Kodeks karny. Część ogólna. T. 1. Komentarz do art. 1–116*. Red. Andrzej Zoll. Aut.: G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll. Wyd. 2. Kraków 2004, dostęp: LEX.

²⁷ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.).

sób prawo dopuszcza, by odpowiedzialność za czyn zabroniony sprawcy ponosiła osoba niewinna – dziecko. Formą tej odpowiedzialności jest pozbawienie życia.

W sytuacjach dramatycznych rozwiązaniem nie może być propozycja aborcji, lecz pozytywne działanie prowadzące do wsparcia. Aborcja sama w sobie nie jest działaniem terapeutycznym. Jej przeprowadzenie prowadzi do głębszego zranienia matki, dokładając do traumy ofiary czynu zabronionego cierpienie wynikające z syndromu postaborcyjnego. Z tego powodu projekt zakłada nałożenie na organy administracji publicznej obowiązku zapewnienia pomocy materialnej i opieki dla matek i dzieci, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że do poczęcia doszło wskutek czynu zabronionego. Pozytywnym rozwiązaniem może być także ułatwienie procedury adopcyjnej oraz konkretna pomoc psychologiczna.

5. Dlaczego według projektu karane ma być spowodowanie śmierci dziecka poczętego, a nie, jak dotychczas, przeprowadzenie aborcji?

Obecna formuła przepisów jest wadliwa, ponieważ **nie chronią one przed wszystkimi przypadkami uśmiercenia dziecka poczętego**, np. ewidentnymi zaniedbaniami lekarskimi. Natomiast zgodnie z gwarancjami wynikającymi z polskiej Konstytucji (art. 30 w zw. z art. 38), życie każdego człowieka winno być chronione od momentu poczęcia. Jak wskazał Trybunał Konstytucyjny, ochrona ta musi być dostateczna i nie powinna być różnicowana²⁸.

Obecny stan prawa obowiązującego w Polsce pozbawia jednak dziecka poczętego należytej mu ochrony prawnokarnej, co ma wyraz w brzmieniu art. 152 i 153 k.k. penalizujących umyślne przerwanie ciąży kobiety.

	CHRONIONE DZIECKO I KOBIETA	CHRONIONY TYLKO STAN CIĄŻY
---	--	---

Główne zastrzeżenie budzi sformułowanie przepisów przewidujących karę za niezgodne z prawem dokonanie aborcji za zgodą lub wbrew woli

²⁸ Zob. orzeczenia TK z dnia 28 maja 1997 r., K 26/96, OTK 1997, nr 2, poz. 19 oraz z dnia 30 września 2008 r., K 44/07, OTK-A 2008, nr 7, poz. 126.

kobiety. Literalna wykładnia tych przepisów prowadzi do wniosku, iż czynem objętym sankcją karną jest przerwanie ciąży kobiety ciężarnej, a nie doprowadzenie do śmierci dziecka poczętego. Chociaż część przedstawicieli doktryny, zgodnie z wykładnią systemową, wskazuje, że przedmiotem ochrony na gruncie powyższych przepisów jest życie dziecka nienarodzonego²⁹, pojawiają się opinie, wskazujące, że powyższe przepisy chronią przede wszystkim ciężę kobiety – czyli jest to przestępstwo przede wszystkim przeciw zdrowiu kobiety – a ochrona życia dziecka jest w tych przepisach jedynie dorozumiana³⁰.

Mając na uwadze konstytucyjne standardy ochrony życia ludzkiego, za konieczną uznać należy zmianę przepisów prawa karnego dotyczących nielegalnych aborcji. Realizację postulatu pełnej ochrony życia każdego człowieka, wypełniającego te standardy, niezależnie od fazy jego rozwoju stanowią propozycje zawarte w projekcie obywatelskim „Stop Aborcji”. Zgodnie z art. 2 § 2 i 3 projektu, art. 152 i 153 k.k. mają objąć ochroną życie dziecka poczętego oraz wprowadzić karalność również nieumyślnego³¹ doprowadzenia do jego śmierci.

Pod koniec 2015 roku Instytut Ordo Iuris podjął interwencję w sprawie pacjentki, która wskutek zaniedbania lekarskiego utraciła w 39. tygodniu ciąży swą córkę. Zarówno prokuratura, jak i Sąd uznały, powtarzając pogląd Sądu Najwyższego, że na gruncie obowiązujących przepisów kodeksu karnego dziecko nienarodzone nie podlega ochronie prawa karnego. Przepisy karne chronią „stan ciąży” (przewidując karę za jej przerwanie), a nie „życie dziecka poczętego” (za którego odebranie nie ma sankcji). **Zgodnie z taką wykładnią przepisów, za śmierć dziewczynki, która miała wagę oraz wzrost noworodka, nikt nie poniesie karnej odpowiedzialności.**³²

²⁹ Zob. np. M. Mozgawa (red.), M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, *Kodeks karny. Komentarz*, WK 2015 (dostęp: LEX); J. Giezek J (red.), D. Gruszecka, N. Kłączyńska, G. Łabuda, A. Muszyńska, T. Razowski, *Kodeks Karny. Część szczególna. Komentarz*, Lex 2014 (dostęp: LEX); A. Zoll (red.), A. Barczak-Oplustil, G. Bogdan, Z. Ćwiąkałski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Rodzyńkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 117–277 k.k.*, 2006 (dostęp: LEX).

³⁰ J. Giezek, D. Gruszecka, N. Kłączyńska, G. Łabuda, A. Muszyńska, T. Razowski, *Kodeks karny. Komentarz*, 2010 (dostęp: LEX).

³¹ Z odpowiedzialności karnej za nieumyślne spowodowanie śmierci dziecka poczętego zwolniona jest matka dziecka poczętego (zgodnie z art. 2 ust. 2 projektu – dodany art. 152 §6 ustawy z dnia 6.06.1997 r. Kodeks karny).

³² <http://www.ordoiuris.pl/ordo-iuris-interweniuje-w-precedensowej-sprawie-o-czlowieczestwo-dzieci-poczetych-w-swietle-przepisow-kodeksu-karnego,3751,i.html>, dostęp: 18 lipca 2016.

6. Kto będzie karany za spowodowanie śmierci dziecka poczętego?

Obowiązujące obecnie przepisy karne wykluczają prawnokarną ochronę dziecka poczętego, co stanowi oczywistą dyskryminację dzieci w prenatalnym okresie rozwoju i narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa. Jak wskazuje Sąd Najwyższy, aktualne brzmienie przepisów karnych prowadzi do wniosku, że pełna prawnokarna ochrona zdrowia i życia przysługuje dziecku nienarodzonemu dopiero od chwili rozpoczęcia porodu, przystąpienia do cięcia cesarskiego lub zaistnienia medycznych przesłanek ku temu³³. Konsekwencji doprowadzenia do śmierci dziecka nie ponosi m.in. sprawca działający nieumyślnie³⁴. Wykluczona jest odpowiedzialność karna lekarza, który doprowadził do śmierci dziecka swą lekomyślnością lub niedbalstwem³⁵.

Zgodnie z projektem obywatelskim, **za pozbawienie życia poczętego dziecka odpowiadać może każda osoba, która dopuściła się tego czynu**. Projekt podkreśla odpowiedzialność karną osób nakłaniających do popełnienia przestępstwa lub pomagających w jego popełnieniu. Grożąca im sankcja jest równa tej przewidzianej dla sprawcy działającego umyślnie. **Wprowadzenie jednoznacznej sankcji karnej za podżeganie i pomocnictwo ma na celu przede wszystkim przeciwdziałanie sytuacjom wywierania na kobiecie presji przez jej najbliższe otoczenie (rodzinę, męża czy konkubenta) w celu dokonania aborcji**³⁶. Zawarty w projekcie zakres zagrożenia karnego, od 3 miesięcy do lat 5, jest powtórzeniem kary grożącej obecnie za przestępstwo dzieciobójstwa, popełnionego w okresie porodu lub pod wpływem jego przebiegu (art. 149 k.k.).

Wobec kobiety, która umyślnie pozbawiła życia swoje dziecko poczęte, projekt przewiduje – bez jakichkolwiek warunków wstępnych – możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymierzenia. W ten sposób zapewnienie pełnej prawnej ochrony życia dziecka pogodzone zostaje z postulatem stworzenia możliwości odstąpienia od karania matki, jeżeli jej czyn był następstwem nacisków ze strony osób trzecich lub też był wynikiem innych nadzwyczajnych okoliczności uznanych przez sąd za uzasadniające odstąpienie od kary.

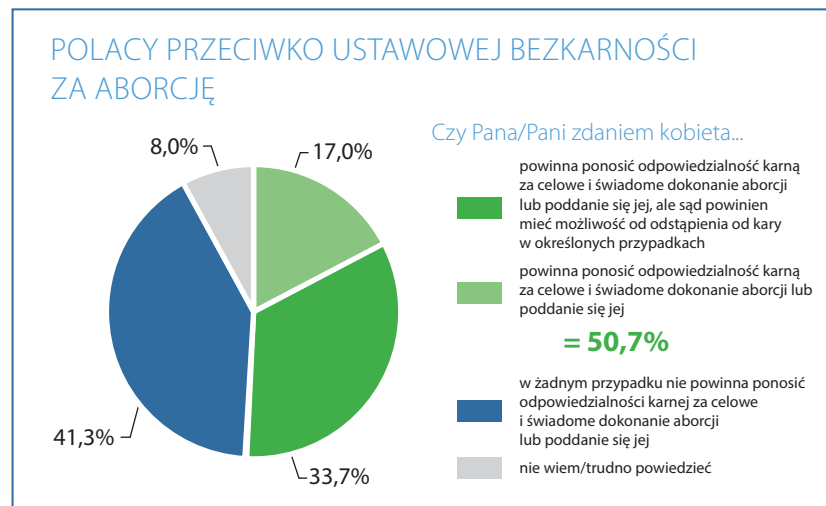
³³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2008 r, sygn. Akt: I KZP 13/08.

³⁴ Art. 156 i 157 k.k.

³⁵ Art. 152 i 153 k.k.

³⁶ Art. 152 § 2 k.k.

Funkcja ochronna prawa karnego to przede wszystkim funkcja prewencyjna, zwana potocznie odstraszeniem. Celem groźby sankcji karnej jest zatem odwieśnienie potencjalnych sprawców od popełnienia czynu³⁷. Brak prawnokarnej ochrony życia dziecka poczętego lub wprowadzanie automatycznej bezkarności za ten czyn, jest przyzwoleniem na naruszenie konstytucyjnego dobra, jakim jest życie ludzkie. Społeczną konsekwencją takiego przyzwolenia musi być obniżenie szacunku dla życia ludzkiego w prenatalnym okresie rozwoju.

Źródło: Sondaż IBRIS, maj 2016.

Z doświadczenia pomocy kobietom po aborcji wiadomo, że czwarty wyjątek aborcyjny – **ustawowa automatyczna bezkarnosc kobiety za dokonaną aborcję³⁸** – **wzmacnia nacisk otoczenia oczekującego od matki**

³⁷ Por. A. Grześkowiak, *Zapobiegawcze funkcje kary*, „Prace Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW”, t. 8 (1983), s. 121–140.

³⁸ Obowiązująca w polskim prawie koncepcja automatycznej bezkarności kobiet za dokonaną aborcję, połączona z odebraniem dziecku poczętemu ochrony prawnokarnej, pochodzi z prawodawstwa sowieckiego. W ZSRS została wprowadzona ukazem Prezydium Rady Najwyższej ZSRS z 5 sierpnia 1954 r. o zniesieniu odpowiedzialności karnej kobiet ciężarnych za przeprowadzenie aborcji. W Polsce wprowadzono ją ustawą z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży. Polskim rzecznikiem automatycznej bezkarności kobiet za aborcję była stalinowska prokurator Helena Wolińska, autorka opubliko-

zabicia nienarodzonego dziecka („Tobie wolno”). Niejednokrotnie może to prowadzić do narażenia zdrowia i życia nie tylko dziecka, ale i samej kobiety. Z tego ostatniego powodu zdecydowana większość państw świata (ponad 150 na 196 istniejących)³⁹, w tym większość z państw dopuszczających „aborcję na życzenie”, penalizuje jej przeprowadzenie przez kobietę poza przewidzianymi przez ustawodawstwo tych krajów procedurami. W niektórych państwach dopuszczalne jest wówczas sądowe odstąpienie od wymierzania kary po rozważeniu okoliczności faktycznych sprawy. Takie rozwiązanie proponuje obywatelski projekt „Stop Aborcji”.

Zagwarantowanie ustawowe automatycznej bezkarności określonej grupy za przestępstwo pozbawienia życia dziecka poczętego jest nie tylko rażącym naruszeniem konstytucyjnej zasady prawnej ochrony życia, ale wytrąca również systemowi prawa karnego podstawowe narzędzie prewencji. Alternatywą, właściwą dla demokratycznego państwa prawa i trójpodziału władzy, jest oddanie instrumentów niekarania sądom orzekającym w sprawie. Takie rozwiązanie zawarte jest w obywatelskim projekcie „Stop Aborcji”.

7. Czy po przyjęciu projektu będą karane kobiety, które poroniły?

Projekt nie ma wpływu na sytuację matek, które poroniły. Samoistne poronienie nigdy nie jest przestępstwem. Wynika to z zasad ogólnych prawa karnego.

Zgodnie z projektem, **kobieta nie ponosi odpowiedzialności również za nieumyślne doprowadzenia do śmierci dziecka**, czyli za takie sytuacje, w których nie miała zamiaru pozbawić go życia, ale wskutek niezachowania wymaganej ostrożności doprowadziła do jego śmierci. Czyn ten nie będzie podlegał karze. Zgodnie z art. 17 §1 pkt 4 kodeksu postępowania karnego, **w takich przypadkach nie będzie wszczynane postępowanie karne.**

WAŻNE

Sam fakt poronienia nie będzie mógł po przyjęciu projektu stanowić podstawy do podjęcia jakichkolwiek czynności procesowych.

wanego w 1962 r. doktoratu *Przerwanie ciąży w świetle prawa karnego*. H. Wolińska pisała, że dopiero **przekreślenie karalności ciąży jest równocześnie przekreśleniem ochrony prawnej życia płodu** (H. Wolińska, *Przerwanie ciąży w świetle prawa karnego*, Warszawa 1962, s. 41). Socjalistyczna nauka prawa karnego jeszcze w latach 80. podnosiła, że wyłączenie karalności kobiety stanowi **immunitet zabezpieczający jej pełne prawo do dysponowania płodem** (L. Bogunia, *Przerwanie ciąży. Problemy prawnokarne i kryminologiczne*, Wrocław 1980, s. 65).

³⁹ Pełna lista państw wraz ze wskazaniem przepisów przewidujących sankcje karne dostępna jest na stronie www.ochronazycia.ordoiuris.pl.

Samoistne poronienie nie jest zdarzeniem, które samo w sobie mogłoby rodzic „uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego”, zatem jakiegokolwiek obawy o nieuzasadnione kierowanie postępowań karnych wobec kobiet są bezpodstawne. Jakiegokolwiek czynności Policji lub prokuratury mogą być wywołane jedynie dodatkowymi i wiarygodnymi okolicznościami świadczącymi o nienaturalnej śmierci dziecka, podobnie jak w przypadku śmierci noworodka.

Przepisy o podobnej konstrukcji funkcjonują w zdecydowanej większości państw świata. **Nigdzie nie doprowadziły one do ukarania kobiety, która poroniła.** W przestrzeni medialnej rozpowszechniane są jednak mylne informacje oparte o niezweryfikowane źródła. **Po weryfikacji podawanych medialnie przykładów okazuje się, że karze podlegało dzieciobójstwo, czyli zabicie dziecka już urodzonego⁴⁰.**

8. Czy po przyjęciu projektu lekarz będzie miał obowiązek zawiadomienia o przestępstwie zabójstwa prenatalnego?

WAŻNE

Dostęp do badań prenatalnych gwarantowany jest ustawodawstwem regulującym dostęp do świadczeń medycznych. Projekt może go w praktyce ułatwić.

Obowiązek prawny zawiadomienia o przestępstwie objęty sankcją dotyczy tylko przestępstw określonych w art. 240 § 1 Kodeksu karnego⁴¹. **Projekt obywatelski nie zmienia tego przepisu i nie nakłada prawnego obowiązku zawiadamiania o przestępstwie aborcyjnego zabicia dziecka.** Na lekarzu nie będzie ciążył więc obowiązek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu prokuratora lub Policji, o którym dowiedział się w ramach wykonywania swojego zawodu. Lekarz może zostać jednak zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy przez sąd, prokuratora bądź przez samego pacjenta, tak jak w przypadku innych przestępstw ściganych prawem.

⁴⁰ Zob. np. *Amnesty International rozpowszechnia nieprawdziwe informacje na temat ochrony życia w Salwadorze*, <http://www.ordoiuris.pl/amnesty-international-rozpowszechnia-nieprawdziwe-informacje-na-temat-ochrony-zycia-w-salwadorze,3779,i.html>, dostęp: 15 lipca 2016.

⁴¹ Na mocy tego przepisu nałożony jest obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organów powołanych do ścigania przestępstw o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu zamkniętego katalogu czynów zabronionych, w tym m.in. zabójstwa (art. 148 k.k.), pozbawienia człowieka wolności (art. 189 k.k.) czy przestępstwa o charakterze terrorystycznym (art. 240 §1 k.k.). Projekt nie przewiduje jego poszerzenia.

9. Czy projekt odbiera rodzicom prawo do wykonania badań prenatalnych lub je ogranicza?

Zmiany wprowadzane projektem mogą ułatwić dostęp do wykonywania badań prenatalnych. Uchylany art. 2 ust. 2a ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności ciąży, ma związek z uchyceniem eugenicznego wyjątku aborcyjnego, co czyni wzmiankowanie o informacji i badaniach prenatalnych w treści ustawy niepotrzebnym.

Dostęp do badań prenatalnych gwarantowany jest jednak ustawodawstwem regulującym dostęp do świadczeń medycznych⁴². Projekt, potwierdzając, że dziecku poczętemu przysługują prawa pacjenta, w tym prawo do informacji, daje dodatkową podstawę do wykonywania diagnostycznych badań prenatalnych. Ponadto, wraz z przyjęciem projektu wyniki badań prenatalnych przestaną być przesłanką do przeprowadzenia aborcji. Tym samym zniknie przyczyna do odmowy ich wykonania z uwagi na konflikt sumienia lekarza.

10. Czy projekt wpływa na procedurę zapłodnienia *in vitro*?

Procedura *in vitro* uregulowana jest w odrębnych i niezmiennych przez projekt przepisach ustawy o leczeniu niepłodności⁴³. **Projekt nie wpływa na czynności w ramach procedury medycznie wspomaganej prokreacji**, ponieważ przepisy szczególnie dopuszczające określone działania wchodzące w skład procedury *in vitro* stanowią wyjątek od regulacji przewidzianych w projekcie obywatelskim⁴⁴, w związku z czym nadal będą stosowane.

Co więcej, ustawa o leczeniu niepłodności już teraz przewiduje odrębne sankcje za niszczenie zarod-

WAŻNE

Projekt podnosi poziom ochrony życia dzieci poczętych naturalnie, który obecnie jest niższy niż w przypadku dzieci poczętych w procedurze *in vitro*.

⁴² Zgodnie z art. 27 ust. 1 pkt 5 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2004 nr 210 poz. 2135 ze zm.) „świadczenia na rzecz zachowania zdrowia, zapobiegania chorobom i wczesnego wykrywania chorób obejmują prowadzenie badań profilaktycznych obejmujących kobiety w ciąży, w tym badań prenatalnych zalecanych w grupach ryzyka i u kobiet powyżej 40. roku życia oraz profilaktyki stomatologicznej”.

⁴³ Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności (Dz. U. z 2015 r. poz 1087).

⁴⁴ Por. m.in. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2014, s. 269–272.

ków zdolnych do prawidłowego rozwoju powstałych w wyniku procedury sztucznego zapłodnienia (art. 83), które powinny być traktowane jako *lex specialis* wobec przepisów projektu. Jest paradoksem, że przepisy **przewidują ochronę dziecka poczętego *in vitro* w jego najwcześniejszej fazie rozwoju, wprowadzając sankcję karną za niszczenie zarodków zdolnych do prawidłowego rozwoju, a jednocześnie system prawny nie chroni dzieci poczętych w wyniku naturalnego zapłodnienia.** Wartość dobra prawnego, jakie stanowi życie ludzkie, także rozwijające się w fazie prenatalnej, nie może być różnicowana w zależności od sposobu jego powstania.

11. Czy przyjęcie projektu nie spowoduje w przyszłości „efektu wahadła” doprowadzając do zniesienia lub radykalnego ograniczenia prawnej ochrony życia?

Takich przewidywań nie potwierdzają ani doświadczenia państw, w których podwyższono poziom prawnej ochrony życia, ani dotychczasowy wpływ zmian prawa na postawy społeczne w naszym kraju.

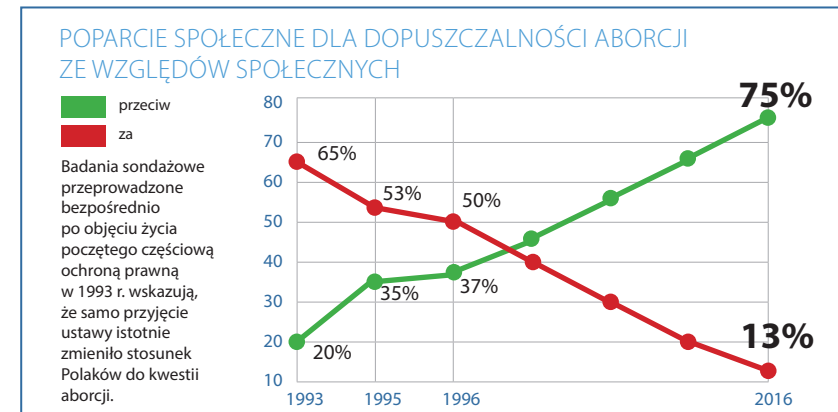
Przeciwnie, doświadczenia Polski oraz innych państw przywracających prawną ochronę życia dzieci poczętych przemawiają za tezą o szybkiej społecznej akceptacji dla norm prawa zgodnych z wartościami uniwersalnymi, afirmowanymi nie tylko przez porządki konstytucyjne tych państw, ale również przez humanistyczne środowiska laickie oraz nauczanie Kościoła.

Badania sondażowe przeprowadzone bezpośrednio po objęciu życia poczętego częściową ochroną prawną w 1993 r. wskazują, że o ile w roku przyjęcia ustawy poparcie dla aborcji ze względów społecznych wynosiło 65%, to już po trzech latach spadło do 50%, a w roku 2016 „przesłankę społeczną” aborcji popierało jedynie 13% respondentów. W tym samym czasie sprzeciw wobec aborcji z przyczyn społecznych wzrósł z 20% w 1993 r. do 37% w roku 1996 i do 75% w 2016 r.⁴⁵

Tezie o „efekcie wahadła” przeczą także przykłady państw, w których poziom ochrony życia ludzkiego został podwyższony. W krajach, które

⁴⁵ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz i Ekspertyz, *Wyniki sondaży opinii publicznej o prawnej dopuszczalności przerywania ciąży w latach 1989–1996*, Warszawa, czerwiec 1996, s. 19–20 (badania ośrodków CBOS i OBOP), Badanie CBOS przeprowadzone w marcu 2016 r. Wyniki dostępne na stronie: <http://www.cbos.pl/PL/publikacje/news/2016/13/newsletter.php>, <http://ekai.pl/wydarzenia/raport/x98574/obecna-ustawa-dotyczaca-aborcji-akceptowana/>, <http://wyborcza.pl/1,75398,19878865,mlodzi-za-ograniczeniem-prawa-do-aborcji.html>; dostęp 5 czerwca 2016 r.

zapewniły pełną ochronę ludzkiego życia – jak w Chile czy Irlandii – po dojściu do władzy polityków lewicy nie są formułowane postulaty szerokiej legalizacji aborcji, a co najwyżej podejmowane są próby wprowadzenia wyjątków podobnych do tych, które funkcjonują obecnie w Polsce.

Źródło: zob. przypis 46.

12. Czy podobne przepisy obowiązują w innych krajach?

Proponowane rozwiązania odpowiadają międzynarodowym standardom w zakresie ochrony życia ludzkiego. W 60 krajach obowiązują obecnie podobne przepisy gwarantujące pełną ochronę prawną życia dziecka poprzez całkowity zakaz aborcji. W żaden sposób nie ograniczają one możliwości ratowania życia matki, jeśli jest ono zagrożone.

Ogólny standard ochrony prawnej życia poczętego w naszym kraju jest w skali świata niski. Jak zostało wspomniane, zdecydowana większość państw świata przewiduje wyższy poziom ochrony życia ludzkiego niż Polska. W krajach tych standardem jest brak wyłączeń podmiotowych obowiązywania przepisów prawnokarnych, np. dla kobiety pozbawiającej życie swe poczęte dziecko. Jedynie 72 państw spośród 196 istniejących dopuszcza aborcję na życzenie lub ze względów społecznych lub na życzenie.

WAŻNE

60 krajów gwarantuje pełną ochronę prawną życia ludzkiego z zachowaniem możliwości ratowania życia matki. Nie przewidują one żadnych wyjątków od ochrony.

Polska jest współcześnie jedynym państwem, które ustawowo z jednej strony deklaruje ochronę życia poczętego, z drugiej zaś znacznie ogranicza tę ochronę na gruncie prawnokarnym.

Droga do pełnej ochrony życia

Obywatelski projekt „Stop aborcji” nie jest pierwszą inicjatywą, która ma na celu przywrócenie pełnej ochrony prawnej ludzkiego życia w naszym kraju. Już 10 lutego 1989 r. eksperci Komisji Episkopatu Polski ds. Rodzin przedstawili projekt ustawy o prawnej ochronie dziecka poczętego, który po podpisaniu przez 74 posłów trafił do Marszałka Sejmu.

Projekt potwierdzał zdolność prawną każdego człowieka od chwili poczęcia, włączał życie do katalogu dóbr osobistych człowieka oraz zobowiązywał państwo do wszechstronnej pomocy rodzicom dziecka poczętego. Każdy sprawca śmierci dziecka poczętego, w tym kobieta, która dokonuje zamachu na życie własnego dziecka, miał podlegać karze pozbawienia wolności do lat 3, z możliwością odstąpienia przez sąd od jej wymierzenia w szczególnie uzasadnionych wypadkach.

Ks. dr hab. Jerzy Buxakowski, przewodniczący Zespołu Ekspertów Komisji Episkopatu Polski ds. Rodzin, przewidywał na forum sejmowej komisji, że przyjęcie projektu **„wpłynie na zmianę mentalności wielu, a zwłaszcza młodych kobiet, na których świadomość i podświadomość od trzydziestu przeszło lat działało destrukcyjne prawo, że mogą zabijać własne dzieci nienarodzone”**. Deklarował jednocześnie, że **„te przepisy spełniają rolę wtórną. Nie chodzi bowiem o karanie, lecz o wyraźne przyjęcie w ustawie, tak jak w jej tytule, że życie człowieka podlega prawnej ochronie od momentu poczęcia”**. **Kwestię tę rozwijał w debacie publicznej o. Jacek Salij: „Uznanie sztucznych poronień za proceder nielegalny uwolni kobietę ciężarną od wielu niedobrych nacisków, którym podlega ona obecnie”**.

7 stycznia 1993 r. uchwalono ustawę o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży ograniczającą możliwość zabijania dzieci poczętych do trzech przypadków, która z pewnymi zmianami obowiązuje do dzisiaj. Próba przywrócenia możliwości zabijania dzieci poczętych poprzez wprowadzenie znanej w PRL „przesłanki społecznej”, podjęta w 1996 r. przez ówczesne władze, została uznana przez Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie za niezgodną z Konstytucją⁴⁶. Obowiązująca ustawa wciąż jednak neguje

⁴⁶ Sygn. akt K 26/96.

podmiotowość dziecka poczętego i nie obejmuje go pełną ochroną prawnokarną.

W 2007 r. podjęto próbę uregulowania kwestii aborcji poprzez nowelizację Konstytucji, potwierdzającą, że „przyrodzona i niezbywalna godność człowieka” stanowiąca źródło wolności i praw człowieka i obywatela przysługuje mu „od chwili poczęcia”. **Ekspert powołanej wówczas komisji nadzwyczajnej, prof. Włodzimierz Wróbel, podkreślał jednak, że nawet „na gruncie obecnie obowiązujących regulacji konstytucyjnych, w tym także art. 30, pod pojęciem «człowiek» należy rozumieć człowieka także w fazie prenatalnej”, a intencją projektodawców było wyłącznie „rozstrzygnięcie pewnych wątpliwości interpretacyjnych”**. Propozycję poparła bezwzględna większość: 269 posłów z niemal wszystkich ugrupowań. Do większości konstytucyjnej zabrakło jednak poparcia 27 posłów.

W 2011 r. Sejm rozpatrywał pierwszy w historii projekt inicjatywy obywatelskiej dotyczący pełnej ochrony życia od chwili poczęcia, który poparło kilkaset tysięcy obywateli. Został on wtedy odrzucony przez 191 posłów, mimo że dokładnie tyle samo parlamentarzystów łącznie chciało kontynuacji prac nad projektem (186) albo wstrzymało się od głosu (5). W 2013 roku kolejny projekt obywatelski został odrzucony w pierwszym czytaniu głosami lewicy i znacznej części posłów Platformy Obywatelskiej.

Obywatelski projekt „Stop Aborcji” przedstawiony Sejmowi RP w roku 2015 został odrzucony w pierwszym czytaniu, pomimo jednogłośniego poparcia dla dalszych prac ze strony posłów Prawa i Sprawiedliwości i Zjednoczonej Prawicy, większościowego poparcia ze strony posłów Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz pojedynczych głosów Platformy Obywatelskiej.

Wielką szansą na przywrócenie pełnej prawnej ochrony życia dzieci poczętych stały się wybory parlamentarne 2015 roku w połączeniu z wyborem na urząd **Prezydenta RP Andrzeja Dudy, który w czasie kampanii prezydenckiej deklarował, że trzeba jasno i zdecydowanie powiedzieć: w Polsce musi być wprowadzona absolutna ochrona życia, przede wszystkim tego bezbronego – poczętego. Tego wymagają czasy i nie ma tu mowy o jakimkolwiek kompromisie (czego nie uznaje lewica), bo chodzi o życie polskiego społeczeństwa. Dla mnie element obrony polskości, obrony polskiej rodziny to także ochrona życia. Nie będzie Polski bez nowych pokoleń Polaków. Poza tym – każdy człowiek zasługuje na to, żeby móc się urodzić. Tutaj nie ma dyskusji. Jestem zdecydowanym zwolennikiem ochrony życia**⁴⁷.

⁴⁷ Andrzej Duda, wywiad dla tygodnika „Niedziela”, nr 10/2015.

OBYWATELSKA INICJATYWA USTAWODAWCZA

Cele inicjatywy ustawodawczej

- Przywrócenie pełni praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem prawa do życia, osobom najslabszym, które nie mogą samodzielnie się bronić.
- Zapewnienie realizacji równości wszystkich wobec prawa.
- Przeciwdziałanie dyskryminacji ludzi w prenatalnym okresie ich rozwoju, w szczególności dyskryminacji dzieci niepełnosprawnych.

Uchyła wyjątki tzw. kompromisu aborcyjnego

Raz wprowadzone do systemu prawnego różnicowanie wartości życia ludzkiego wedle użytecznych wskaźników jego jakości, normatywności i pełnosprawności, otwiera drogę dla dalszych wyjątków. Uzurpujając sobie władzę nad życiem państwo, władne jest wówczas odjąć ochronę życia kolejnym „bezużytecznym” (z jego punktu widzenia) grupom ludnościowym. Utrzymywanie w systemie prawnym przesłanki odbierającej bezwzględne gwarancje prawa do życia z uwagi na wady wrodzone prowadzi do stygmatyzacji wszystkich osób niepełnosprawnych.

Definiuje pojęcie „poczęcie”

Projekt wprowadza definicję „poczęcia”. Termin ten jest znany polskiemu orzecznictwu i nauce prawa. Celem wprowadzenia legalnej definicji „poczęcia” jako momentu połączenia się męskiej i żeńskiej komórki rozrodczej, jest wzmocnienie istniejących już gwarancji. Rozwiązanie to korzystnie wpłynie na wykładnię przepisów innych ustaw.

Upodmiotawia dziecko poczęte

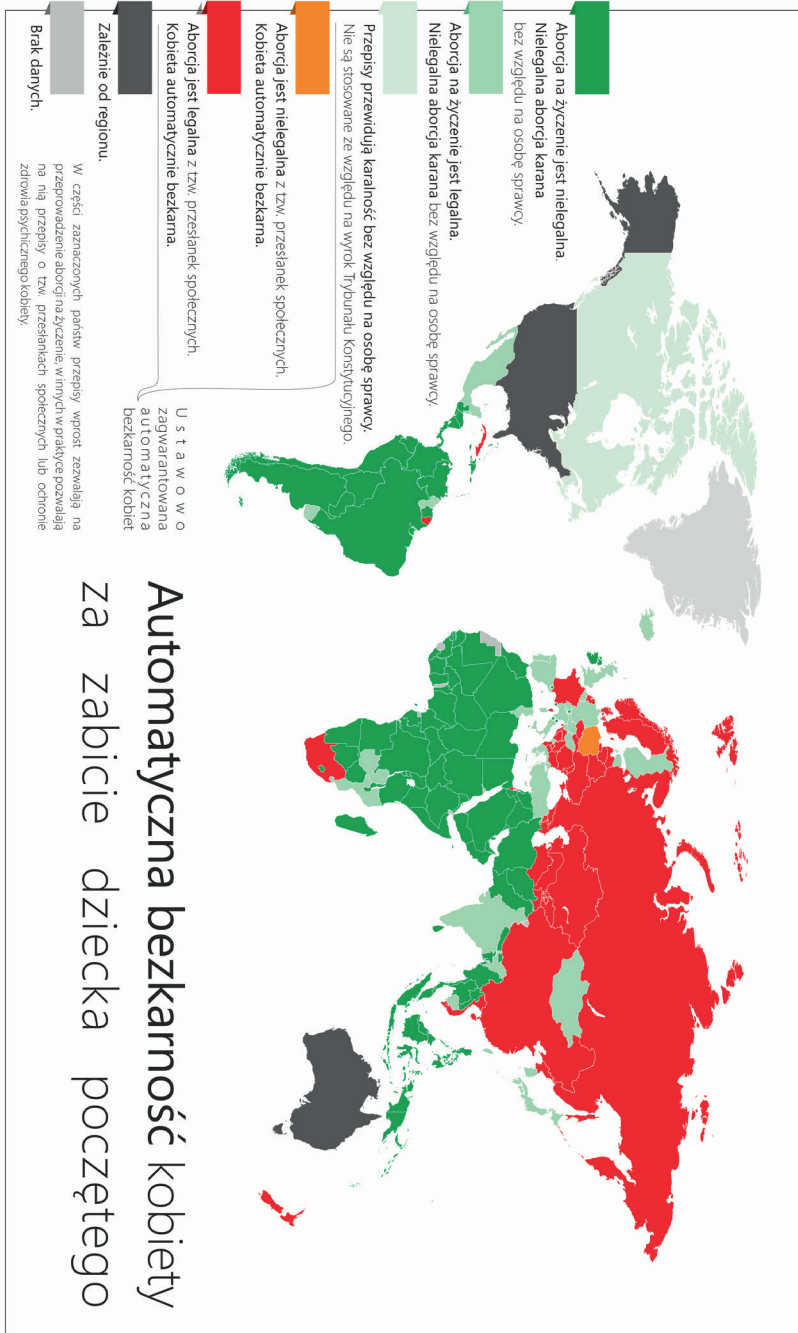
Projekt przewiduje zastąpienie pojęcia „płód ludzki”, znanym i występującym w języku ustawowym pojęciem „dziecko poczęte”. Zmiana ta upodmiotawia dziecko poczęte i nakazuje traktować je jako pacjenta w rozumieniu ustawy o prawach pacjenta. Projekt przewiduje umieszczenie tego terminu w słowniczku ustawowym Kodeksu karnego.

Wprowadza prawokarną ochronę prawa do życia

Państwo nie może pozbawić prawnej ochrony żadnego dziecka zarówno przed, jak i po urodzeniu. Musi więc reagować ilekroć zostało ono pozbawione życia. Zmiany w Kodeksie karnym stanowią niezbędne uzupełnienie zasady wyrażonej w art. 38 Konstytucji RP - prawnej ochrony życia. Jednocześnie, z uwagi na konieczność uwzględnienia wszystkich uwarunkowań konkretnego czynu, projekt przewiduje, że kobieta, która nieumyślnie spowodowała śmierć dziecka poczętego nie podlega karze. Zaś w sytuacji, gdy pozbawiła życia swe dziecko umyślnie, projekt przewiduje możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymierzenia, stosownie do okoliczności. Projekt potwierdza sankcje karne dla dostawców środków i usług aborcyjnych (pomocników) oraz osób nakłaniających do zabójstwa prenatalnego (podżegaczy). Proponowane zmiany przeciwdziałają aborcji farmakologicznej, dostępnej często za pośrednictwem środków komunikowania się na odległość, w szczególności szerzącemu się zjawisku dostępności farmakologicznych środków poronnych nabywanych za pośrednictwem Internetu.

Zapewnia opiekę matkom

Projekt nakłada na organy administracji rządowej oraz władze samorządu terytorialnego obowiązek zapewnienia pomocy materialnej i opieki. Uprawnionymi będą rodzice wychowujący dzieci dotknięte ciężkim upośledzeniem albo chorobą zagrażającą ich życiu oraz matki, gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że do poczęcia doszło w wyniku czynu zabronionego. Taka konstrukcja wynika z moralnego obowiązku państwa do wsparcia osób najbardziej potrzebujących i w najcięższych sytuacjach życiowych, do których wyżej wspomniane z pewnością się zaliczają.

**Automatyczna bezkarność kobiety
za zabicie dziecka poczętego**

458 103

Polaków podpisało się pod obywatelskim projektem „Stop aborcji”

58,4%

społeczeństwa popiera postulat całkowitego zakazu aborcji

124

miejsce zajmuje Polska w skali świata pod względem poziomu prawnej ochrony życia

Zycie musi być zawsze przyjęte i chronione – zarówno przyjęte jak i chronione – od poczęcia aż do naturalnej śmierci, i wszyscy jesteśmy powołani,

aby je szanować i troszczyć się o nie.

Z drugiej strony do zadań państwa, Kościoła i społeczeństwa należy towarzyszenie i konkretna pomoc wszystkim, którzy znajdują się w sytuacji poważnej trudności, aby dziecko nigdy nie było postrzegane jako ciężar, lecz jako dar, a osoby najsłabsze i najuboższe nigdy nie były pozostawiane samym sobie.

Papież Franciszek podczas spotkania z władzami inaugurującego wizytę w Polsce, Wawel, 27 lipca 2016 r.

Trzeba jasno i zdecydowanie powiedzieć: w Polsce musi być

wprowadzona absolutna ochrona życia, przede wszystkim tego bezbronnego – poczętego. Tego wymagają czasy i nie ma tu mowy o jakimkolwiek kompromisie (czego nie uznaje lewica), bo chodzi o życie polskiego społeczeństwa. Dla mnie element obrony polskości, obrony polskiej rodziny to także ochrona życia.

Andrzej Duda,
3 marca 2015 r.

Więcej informacji na stronie:

ochronazycia.ordoiuris.pl